

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ СУБ'ЄКТНОЇ АДДИКЦІЇ

Психологічна залежність від іншої людини є галуззю психології особистості, яка майже не досліджена порівняно з любовною та сексуальною аддикціями. Основні механізми впливу на людину та формування залежності від іншого суб'єкта незалежно від його статі складає основний напрямок цього дослідження.

Ключові слова: суб'єктна аддикція, психологічний вплив, значущий інший.

Проблема формування суб'єктної аддикції є не тільки актуальною, але й принципово новою у вітчизняній психології, методологічно вірно було б розглядати її через розуміння внутрішньої детермінації розвитку а також через виявлення інстанцій, які ініціюють та регулюють формування психологічної залежності від іншої людини.

Для розуміння сутності суб'єктного аддикта особливого значення набуває явище суб'єктності та семантика значущого іншого. Поняття «значущий інший» було введено Г.Салліваном та пояснене в подальшому А.В.Петровським. Як свого часу відмічав А.В.Петровський, найбільш глибоке розуміння особистості передбачає три взаємопов'язаних аспекти. По-перше, як відносно стійка сукупність інтраіндивідуальних якостей, до яких відносяться симптомокомплекси психічних властивостей, що створюють структуру характеру особистості, особливості темпераменту, здібності тощо (інтраіндивідуальний аспект). По-друге, внаслідок включення у міжіндивідуальні зв'язки як носій взаємовідношень та взаємодій членів групи (інтеріндивідуальний аспект). Та по-третє, як «ідеальна представленість» індивіда в життєдіяльності інших людей, в тому числі поза межами їх реальної взаємодії при діяльнісних перетвореннях інтелектуальної та афективної сферах інших людей (метаіндивідуальний аспект) []. За А.В.Петровським ці

ефекти впливу іншого (він назвав їх «внески») привносять зміни щодо самовизначення, постановки та вирішення власних проблем та задач того, на кого ці впливи спрямовані. Тому для нашого дослідження можна зробити висновок, що в межах суб'єктної аддикції психологічна залежність від іншого впливом є не завжди, бо вона гальмує активність, повне самовизначення та самореалізацію особистості. Статична присутність одного у життєдіяльності іншого, за А.В.Петровським є свого рода статичною моделлю, а його роль тотожня ролі радника, референта. Динамічна присутність набуває власного руху, суб'єкт продовжує жити в іншому індивіді, створює в ньому інстанцію ідеального руху (зміни), в якому сьогодення перетікає у майбутнє [4, с.15].

Теорія внесків, на наш погляд, розкриває одну з найважливіших проблем особистості суб'єктного аддикта – блоковану або інфантильну потребу у персоналізації, яка забезпечує активне включення індивіда у систему соціальних зв'язків. Прагнення привнести власне «я» у свідомість, почуття та волю інших людей, заохочення їх до власних інтересів та бажань задовольняє потребу у персоналізації. Саме цього бракує суб'єктному аддикту, одною з основних рис якого, на наш погляд, є залежність.

Тобто обов'язковими компонентами впливу є суб'єкт та об'єкт. Г.А.Балл підкреслює, що так званий «доктринальний вплив не завжди здійснюється «у чоло», тобто спосіб впливу може бути косвенним [1].

В межах нашого дослідження особливого методологічного значення набувають феномени психологічного впливу, суб'єкта та суб'єктності. Утвердження суб'єктності онтогенетично виявляється у переході від реактивних способів формування і нагромадження досвіду існування до все більше самостійного і довільного оперування індивідом своїм психічним станом. Тобто адекватні суб'єкт-суб'єктні стосунки передбачають елементи операціоналізму, такої форми буття людини в світі, сутністю якої є постійне прагнення особистості приймати рішення, здійснювати щось,

перебудувати, виправляти, діяти до глибокого пізнання сенсу та сутності об'єкту свого впливу [2].

І.П.Маноха відмічає, що психологічний вплив є глибинним процесом взаємопереходів індивідуальних сутностей суб'єктів, що взаємодіють один у одного; взаємних змін та перетворень у способах та стилях виразу власної сутності; це – процес активізації інтенцій існування та перевод їх у стан потенцій; це – процес до розвитку свого буття [3].

Психологічний вплив здійснюється у процесі реалізації особистістю пізнавальних та перетворювальних відношень. Якщо психологічний вплив реалізується у пізнавальному відношенні, то він проявляється як «вбирання» особистістю сутності предмету або об'єкту, який пізнається. У перетворювальному відношенні психологічний вплив має інший характер та здійснюється як «розгортання» сутності Я.

Література

1. Балл Г.А. К анализу стратегий психологического воздействия. Майевтика у системі психологічних знань. Тези Міжнародної наукової конференції. Київ, 1993. С.7.
2. Максименко С.Д. «Одиниці аналізу» розвитку особистості: методологія питання /Наука і освіта.№ 6-7, 2004. С. 162-166
3. Маноха И.П. «Психологическое влияние» как исходный механизм майевтики (онтологический аспект)/ Майевтика у системі психологічних знань. Тези Міжнародної наукової конференції 15-16 квітня 1993 р. Київ, 1993. С.59-62.
4. Психология развивающейся личности. Под ред. А.В.Петровского. М., 1997.